

7 جنوری 2022

داکتر سید عبدالله کاظم

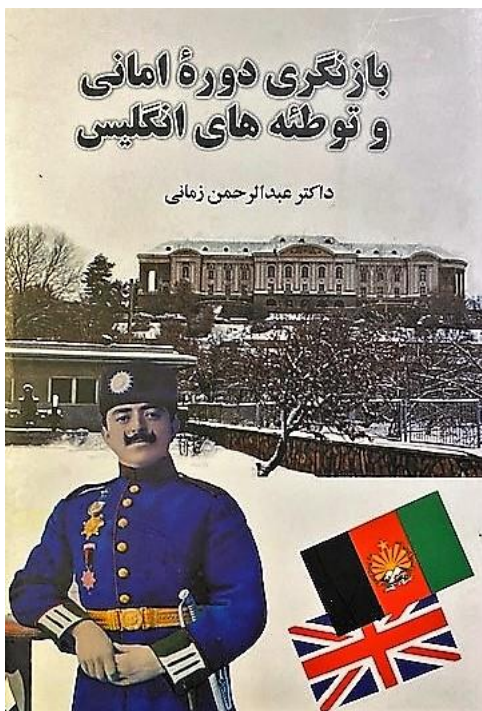
"بازنگری دوره امانی و توطئه های انگلیس"

عنوان فوق نام کتاب قطوری است که توسط یک محقق پرتلاش و واقع بین در 640 صفحه در اخیر سال 1391ش در جلال آباد بوسیله مؤسسه انتشارات مُسکا با قطع و صحاف زیبا به نشر رسیده است.

نویسنده کتاب دانشمند گرامی داکتر عبدالرحمن زمانی است که رشته اصلی او طبابت بوده و فارغ التحصیل پوهنځی طب پوهنتون کابل میباشد. او بر علاوه خدمات با ارزش در ساحه مسلکی و آنهم در شرایط دشوار مهاجرت در کشور پاکستان و بعضی کشورهای دیگر نوشتن آثار تحقیقی در زمینه های طبی و مسلکی، یکی از علاقمندان تاریخ معاصر کشور بوده که جبر زمان و شرایط روزگار او را بدینسو کشانیده و در اثر کوشش و مطالعات شخصی بطور پیگیر و دوامدار و مراجعه با آثار نویسندگان مؤرخان مشهور داخلی و خارجی، بخصوص

بررسی اسناد معتبر آرشیف های متعدد در هند، انگلستان و سایر کشورها توانسته است مطالبی را گردآوری کند که در واقع نگاه نوینی را در مورد تاریخ معاصر کشور و بخصوص دوره پربار امانی و نقش انگلیس ها در سقوط آن دوره برای مشتاقان تاریخ کشور تقدیم دارد.

کتاب "بازنگری دوره امانی و توطئه های انگلیس" درجماً ده فصل و هشت ضمیمه تدوین گردیده و مشتمل بر یک تعداد عکس های تاریخی بوده و در پایان کتاب فهرست مآخذ متعددی که نویسنده از آنها استفاده نموده، درج گردیده که با مطالعه این کتاب میتوان به عمق نگرش و استدلال منطقی و همچنان تلاش و حوصله مندی نویسنده کتاب دقیقاً پی برد. در آغاز نویسنده کتابش را به یک شخصیت آزادیخواه غازی میرزماخان کنری (پدرکلان خود) اهداء کرده که او یکی از سرلشکران ملی و قومی جبهه چترال در جنگ استقلال کشور و یکی از ارادتمندان و فاکیش اعلیحضرت غازی امان الله خان بود که در جهت حمایت از برنامه های مترقی آن شاه بزرگ با مخالفت دشمنان وطن مواجه و در ماه جدی 1307 ش (جنوری 1929م) بطور مرموز جام شهادت نوشید.

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پاڼوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خبر و لولئ

فصل اول کتاب با وقایع شهادت امیرحبيب الله خان سراج و چگونگی رسیدن شهزاده امان الله خان عین الدوله به سلطنت اختصاص یافته، فصل دو مطالبی بسیار مهم را در رابطه با استرداد استقلال کشور در عصرامانی به بحث گرفته است؛ فصل سوم موضوع متارکه و آغاز مذاکرات صلح بین دولتین افغان و انگلیس را دربر دارد؛ در فصل چهارم از رسیدن به استقلال کامل کشور بحث شده و فصل پنجم به فعالیت های جاسوسی و استخباراتی و تفرقه افگنی های انگلیس به اشکال و ذرایع مختلف اختصاص یافته است. فصل ششم از حمایت دولت امانی از مبارزات قبایل سرحد و نیز آزادی خواهان هند بحث میکند که موجب نگرانی شدید انگلیس ها گردید، در حالی که در فصل هفتم بررسی سیاست دولت را با جنبش های اسلامی در ماورای سرحدات شمالی کشور و روابط حساس با روسیه شوروی مطرح می سازد و به شرح نشیب و فراز آن می پردازد. در فصل هشتم سخن از اصلاحات دوره امانی در ساحات مختلف است و اینکه چرا دشمنان داخلی و خارجی در برابر اصلاحات آن دوره موقف گرفتند، جواب میگوید. فصل نهم به بررسی عوامل سقوط دوره امانی و نقش انگلیس ها در آن وبخصوص تلاش پیهم انگلیس جهت بقدرت رساندن شخص مطلوب خود یعنی سپهسالارمحمد نادرخان به سلطنت اختصاص یافته است و فصل دهم از مسایلی که شاه امان الله غازی بعد از ترک وطن و اقامت درایتالیا با آن مواجه گردیده و نیز اقدامات مختلف حامیان شاه امان الله در داخل و خارج کشور که در نهایت به نحوی به شهادت محمدنادرشاه انجامید، بحث میراند.

مطالعه این کتاب پرمحتوا و با ارزش که محصول زحمات فراوان نویسنده است، پرده از روی حقایق تاریخی و ناگفته هایی برمیدارد که دیگران از بیان آن دوری جسته و یا کسانیکه روی دلایلی شخصی و یا رسمی حقایق را کتمان و وقایع تاریخی را تحریف نمایند، روشنی می اندازد. نویسنده کوشیده است با استفاده از مدارک و شواهد معتبر و استفاده از آرشیف های رسمی خارجی که در این چند سال اخیر در دسترس قرار گرفته، به نکاتی دست یابد که از ورای ان بسا حقایق آشکار گردیده اند.

جای نهایت افسوس است که بعد از سقوط دوره امانی و رویکار آمدن رژیم های بعدی عمداً تلاش بعمل آمد تا اسناد و نشرات آن دوره را از میان بردارند و حقایق دوره امانی را زیر پرده ابهام و تاریکی قرار دهند و بجای آن مطالب از خود ساخته و بافته را در اذهان عامه تلقین نمایند و بیشتر نظریات مخالفان دوره امانی را شایع و به نشر بسپارند. برای نیل به این هدف کوشیده شد اغلب اسناد و نشرات مهم آن دوره از بین برده شوند و یا از دسترس عامه بیرون گردند. طومثال یکی از مآخذ بسیار مهم و معتبر آن دوره همانا کتاب "تاریخ عصر امانیه" است که علامه فیض محمد کاتب آنرا نوشته و این اثر تا مدتی در ریاست دارالتألیف وزارت معارف موجود بود و بسا از بزرگان و اهل تحقیق آنرا دیده بودند. این کتاب مهم بطور مرموز از آنجا مفقود گردید که تاهنوز اثری از آن پیدا نشده است. با موجودیت این کتاب یقین که بسا موضوعات مهم تاریخ آن دوره روشن میگردد و همانطوریکه با پیدا شدن دست نویس جلد چهارم "سراج التواریخ" بسا نکاتی وضاحت یافته که قبل از آن در آثار نویسندگان و محققان دیگر تاریخ معاصر کشور تاریک مانده و یا به شیوه دیگر بیان شده اند. یکی دیگر از کتابهای مهم دوره امانی همانا جریان مکمل گزارشات لویه جرگه سال 1303 بود تحت عنوان "رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303" بود که به تعداد یک هزار نسخه در همان سال به شکل طبع سنگی در مطبعه وزارت حربیه آنوقت به چاپ رسیده بود و همچنان نشریه "امان افغان" و دیگر نشرات فراوان آن عصر همه با اسناد مهم دیگر از دسترس بیرون کشیده شدند که اکنون

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولی

به ندرت در بعضی از آرشیف های خارجی قابل دریافت میباشند. با این ترتیب بعضی تاریخ نویسان کشور مجبور بوده اند به مآخذی رجوع نمایند که بیشتر آن بوسیله نویسندگان خارجی بخصوص انگلیس ها نوشته شده و آنها کوشیده اند تا حقایق را بزعم و به نفع خود ارائه دارند. همچنان ترس از حکومت عامل دیگری بود که بعضی از تاریخ نویسان کشور نتوانستند به ابراز حقایق بپردازند و ناگزیر بودند برای حفظ مقام و حتی جان از ابراز حقایق طفره روند و یا آنرا با عبارات نارسا و مجمل بیان دارند و در این ردیف نباید از نقش تاریخ نویسان حکومتی نیز چشم پوشید که یک نمونه آشکار آن کتاب "نادر فغان" است.

داکتر عبدالرحمن زمانی - یکی از نخبگان خانواده بزرگ و سرشناس زمانی، فرزند مرحوم حاجی ارسلان خان زمانی و نواسه خان بزرگ غازی میرزمان خان شهید است که در ماه حمل 1333 ش (اپریل 1954 م) در کابل چشم به دنیا گشوده، مکتب ابتداییه را در هرات خوانده و تعلیمات متوسط و ثانوی را کابل و کنر به پایان رسانیده، و سپس داخل پوهنئی طب پوهنتون کابل گردیده و با دریافت دیپلوم داکتری از آن پوهنتون شامل خدمت در رشته مسلکی خود شده است.

راجع به سوابق خانوادگی داکتر زمانی باید گفت که موصوف در امان یک خانواده زجر دیده از ستم روزگار بزرگ شده پدرکلانش میرزمانخان یکی از بزرگان قومی و از طرفداران جدی شاه امان الله غازی بود که در سال 1307 ش متعاقب سقوط سلطنت آن شاه به نحوی مرموز به شهادت رسید. خانواده او که در کنر می زیستند، در سال 1324 ش به اساس یک سوء ظن هنگام قیام مردم صافی در زمان صدارت محمد هاشم خان باز داشت و زندانی شدند (مشمول بر 17 تن مردان، 25 تن زنان و 71 تن اطفال و به تعداد 12 تن از وابستگان غیرخانوادگی آنها به شمول خدمه ها) که جمعاً به 125 تن می رسیدند. آنها برای مدت بیش از ده سال زندانی و پس رهائی از زندان به شکل تبعید برای چند سال در هرات مجبور به اقامت گردیدند. آنها پس از انفاذ قانون اساسی 1343 (1964 م) از اقامت تبعیدی آزاد و دوباره به کنر بازگشتند و تعدادی از آنها در ساحه بینی حصار کابل اقامت گزین شدند.

مرحوم محمد هاشم زمانی فرزند میرزمان خان که یکی از شعرای نامدار، با احساس و وطن دوست کشور و ضمناً خسر و عم داکتر زمانی و یکی از دوستان نزدیک و مهربان اینجانب بوده است (خدا رحمتش کناد) در کتاب خود تحت عنوان "زندانی خاطرات" که بزبان پشتو نوشته و در سال 1379 چاپ شده است، داستان های تأثیر بار زندان را و آنچه بر خودش و خانواده اش در آن مدت در زندان در قلعه جدید دهمزنگ کابل گذشته در قید تحریر آورده که از مطالعه آن اشک در چشم خواننده سرازیر میشود.

داکتر عبدالرحمن زمانی چندی قبل از تهاجم قوای شوروی بر کشور در دسمبر 1979 وطن را ترک و به پاکستان مهاجر شد و در آنجا در ساحه مسلکی خود برای مدت 11 سال برای مهاجرین افغان خدمت کرد و در عین زمان در اداره پروگرام های صحتی و صحت عامه در کشورهای اطریش، انگلستان و هالند و سپس در ایالات متحده امریکا به توسعه معلومات مسلکی و تخصصی خود افزود. او حین اقامت در پاکستان از سال 1980 تا 1991 نخست با کمشنری عالی امور مهاجرین ملل متحد و بعد با کمیته اطریش برای مهاجران افغان به حیث داکتر و انسجام دهنده پروگرامهای صحتی و همچنان به حیث مسئول آن مؤسسه در خدمت مهاجران افغان قرار داشت. داکتر زمانی یک سال در اطریش و شش ماه در سومالیا و سه سال در بنگله دیش به حیث مسئول پروگرامهای صحتی

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

مؤسسات بين المللى ايفاي وظيفه كړد و نيز برای مدت 13 سال درپوهنځی عالی صحت عامه ساندياگو و پوهنتون كاليفورنيا درسانفرانسكو- ايالات متحده امريكا مصروف بوده است و حالا نيز در اين زمينه با شهرداري شهر هيوارد كار ميكند. او در طول دوره كاري خود در يك تعداد كنفرانسهای ملی و بين المللی اشتراك كرده و به زبانهای دری، پشتو و انگلیسی تسلط كامل دارد. داکتر عبدالرحمن زمانی هم در رشته مسلکی خود و هم در موضوعات تاریخی کشور بر علاوه کتاب پرمحتوای فوق الذکر، آثار علمی و تحقیقاتی دیگر نیز دارد که در وبسایت وزین "افغان جرمن آنلاین" نشر گردیده و تعداد آن تا اکنون به 170 عنوان میرسد و همه در آرشیف نویسندگان آن وبسایت زیر نامش قابل دسترسی میباشند، همچنان آثارش دیگر او که به شکل کتاب و رساله چاپ شده، از اینقرار است:

آثار چاپ شده داکتر عبدالرحمن زمانی

۱. مروری بر کتاب دوره امانی پوهاند کاکړ (۲۰۱۵)
۲. پر امانی دورې د پوهاند کاکړ کتاب ته یوه کتنه (۲۰۱۵)
۳. مطالب چندې پیرامون حوادث ذکر شده در سرگذشت مرحوم مجروح (۲۰۱۳)
۴. بازنگری دوره امانی و توطئه های انگلیس (۲۰۱۳)
۵. په آزاد سرحد کې خپلواکۍ غوښتونکي مبارزې او د مومندو په مشهورو غزاگانو کې د غازی میرزمان خان ونډه (۲۰۱۰)
۶. جنگ استرداد استقلال افغانستان: جبهه فراموش شده جترال و کنړ (حقایق نهفته و حرف های ناگفته جبهه چهارم) ۲۰۰۷
۷. اوسنی روغتيايي ستونزې د اسلامي فقهي په رڼا کې (۲۰۰۸)
۸. دزمانې یاد (۲۰۰۵)
9. Serving children from Biracial/Bi-Ethnic Families: A Supplementary Curriculum for the Training of Child Care Providers, 2000.
10. Health and Safety in the Child Care Setting Prevention of Infectious Disease – A Curriculum for Training of Child Care Providers, Second Edition 2001.
11. Health and Safety in the Child Care Setting Prevention of Injuries – A Curriculum for Training of Child Care Providers, 2001.
12. Modules for Training of Trainers in Primary Health Care in Bangladesh, 1994 .
13. Modules for Training of Field Workers in Primary Health Care in Bangladesh, 1994.
14. Prevention is Better than Cure, Curriculum for Health Education in Schools, 1987.
۱۵. وقایه له معالجي نه ښه ده : د ښوونځيو دپاره د روغتيايي تعليماتو درسي نصاب (۱۹۸۷)
۱۶. هلته چه ډاکتر نشته (ترجمه) ۱۹۸۷
۱۷. رهنمای لابراتوار های ای آر سی (۱۹۸۸)
۱۸. د ماشوم ښه پالنه (ترجمه) ۱۹۸۴
۱۹. د خټې چينجي د ماشومانو دښمن (ترجمه) ۱۹۸۲
۲۰. مونږ څه وخورو (ترجمه) ۱۹۸۲

د پاڼو شميره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لولئ

داکترزمانی بر علاوه وظایف مسلکی یکی از چهره های درخشان و فعال جامعه افغانی در شمال کالیفورنیا است که عضویت چندین کمیته و مجمع را دارد و یکی از اعضای مؤسس افغانی فرهنگی تولنه در اینجا بوده و نقش بسیار برارنده در تدویر برنامه های فرهنگی آن داشته و به حیث یک شخصیت کلیدی در امور آن انجمن محسوب میشود.

داکترزمانی یک شخصیت وارسته، متدین، نهایت مؤدب، فاضل، متواضع و آرام و در عین زمان بسیار وطن دوست و آماده خدمت و همکاری به هر نیازمند است که اینجانب به دوستی همچو یک شخصیت عالی افتخار میکند. محترمه داکترس نجیبه زمانی خانم شان واقعاً مثل دو گل از یک ساقه است، شخص نهایت مهربان، با لطف و عزیز دوست و همچنان هر سه دختر شان مثل پدر و مادر یکی بهتر از دیگرانند.

به آرزوی صحت و سلامتی و موفقیت های مزید این دانشمند گرامی

د پانو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ